

Til Kunnskapsdepartementet/Utdanningsdirektoratet

2. Kunnskapsgrunnlaget

Vi ønsker din/deres vurdering om ekspertgruppens kunnskapsgrunnlag som beskrives i del III, kapittel 7-10, er dekkende.

Hvis du/dere har innspill til utvalgets kunnskapsgrunnlag og analyse i kapitlet Forskjeller og årsaker på individnivå, kan du/dere utdype dette her: Jfr kap 7 i del III av utredningen

Legg til kommentar

2. Hvis du/dere har innspill til utvalgets kunnskapsgrunnlag og analyse i kapitlet Årsaker i familien og på arbeidsmarkedet, kan du/dere utdype dette her: Jfr kap 8 i del III av utredningen

Legg til kommentar

3. Hvis du/dere har innspill til utvalgets kunnskapsgrunnlag og analyse i kapitlet Årsaker i barnehagen, kan du/dere utdype dette her: Jfr kap 9 i del III av utredningen

Legg til kommentar

4. Hvis du/dere har innspill til utvalgets kunnskapsgrunnlag og analyse i kapitlet Årsaker i skolen, kan du/dere utdype dette her: Jfr kap 10 i del III av utredningen

Legg til kommentar

Norsk Lektorlag vil berømme Stoltenberg-utvalget for å ha lagt frem en lang rekke spennende forslag som kan ha innvirkning på kjønnforskjellene i skoleprestasjoner. Med den begrensede tid utvalget har hatt til rådighet er det, slik utvalget selv påpeker, hensiktsmessig å utrede flere av forslagene nærmere. Dette påpekes under det enkelte kapittel.

5. Hvis du/dere har andre innspill til tema som bør vurderes, kan du/dere utdype dette her:

Legg til kommentar

3. Forslag og tiltak

I utredningen beskriver utvalget flere områder med tilhørende forslag og tiltak i del IV, kapittel 11 - 15. Er det enkelte områder av forslagene du/dere har synspunkter på så kan dette utdypes nedenfor.

6. Hvis du/dere har innspill til utvalgets forslag og tiltak i kapitlet Kunnskapssystem for barnehager og skoler, kan du/dere utdype dette her: Jfr kap 12 i del IV av utredningen

Legg til kommentar'

Ja til nasjonale dataregistre

Med gode registerdata kunne vi visst hvordan seksårsreformen virker, og vi kunne forhåpentligvis fått vite om milliardene til flere lærere settes inn på rett måte. Norsk Lektorlag mener at et *nasjonalt* register som følger GDPR, Datatilsynets krav og har regulert tilgang, også kan styrke personvernet.

I dag lagrer skoler mye data lokalt, i verste fall på måter som ikke møter personvern hensyn. Samtidig er innhenting av data med varierende nyttegrad for lærere, rektorer, skoleeiere og utdanningsforskere, også en tidstyv i skolesektoren. Et bedre nasjonalt system kan muligens demme opp for ulike skoleeieres og skolelederes iver etter å innhente supplerende data om tilstanden i skolen, og har potensiale til å begrense den totale tidsbruken for lærerkorpset på dokumentasjons- og rapporteringsoppgaver.

- Norsk Lektorlag støtter forslaget om å styrke kunnskapsgrunnet om norsk skole. Vi trenger et konsistent, nasjonalt kunnskapssystem om skolen. Vi er positive til tiltak som kan heve datakvalitet og -omfang for skolesektoren, inkludert personentydige forløpsdata for grunnopplæring, gitt at personvern hensyn er godt ivaretatt.
- **Norsk Lektorlag støtter registrering av utdanningsdata på individnivå** fra barnehage og ut videregående opplæring i SSB, jfr. ekspertutvalgets forslag (punkt 8.5.2). Dette må imidlertid gjøres så enkelt og tidsbesparende som mulig, jfr. departementets og arbeidsgivers intensjoner om å ikke innføre nye tiltak som medfører unødvendig tidstyveri.

Elevundersøkelsen bør erstattes

Vi er positive til forslaget om å erstatte Elevundersøkelsen med en kortere, forskningsbasert undersøkelse. Stoltenberg-utvalget foreslår at en ny, forskningsbasert undersøkelse bør omhandle utvikling, helse, læringsmiljø og medvirkning. Stoltenberg-utvalget viser til at det i flere land er vanlig å overføre informasjon om barns kognitive og sosiale utvikling for å sørge for en best mulig overgang til skolen. (s 175)

Elevundersøkelsen har vært omdiskutert lenge, og er i dag i stor grad en meningsmåling om hva elever føler om skolen. Norsk Lektorlags medlemmer rapporterer at skoleeiere og -ledere bruker resultater fra dagens Elevundersøkelse feil. Resultatene brukes enkelte steder på måter det ikke er dekning for, og som rasjonale for å innføre tiltak som begrenser lærerens profesjonelle handlingsrom unødig. Når elevene kjeder seg lyser varsellampene hos skoleeiers egenutviklede trivselsbarometer, mens informasjon fra lærerne ikke tas med i betraktningen.

I rapporten Rapporterings- og dokumentasjonskrav i skolesektoren fra 2014, utarbeidet på oppdrag fra KD og KS, ble det anbefalt at Elevundersøkelsen forenkles og kortes ytterligere ned, og gjøres enten helt eller delvis frivillig for kommuner og fylkeskommuner å gjennomføre. Videre skriver Grindheim et al at

«Dersom elevundersøkelsens validitet er så svak som våre undersøkelser kan tyde på, kan det likevel stilles et stort spørsmål ved nytten av denne undersøkelsen. Utfra resultatene fra våre undersøkelser mener vi formålseffektiviteten til denne undersøkelsen er lav. Det oppgis også at det er behov for mye veiledning i gjennomføringen, noe som kan tyde på at heller ikke kostnadseffektiviteten er tilfredsstillende. Læringsmiljøet har betydning for skolens resultater. Hvorvidt elevundersøkelsen gir relevant kunnskap som også brukes for å sikre et godt læringsmiljø, er noe mer usikkert.» (s 135).

Før en innfører en annen undersøkelse bør tidskonsekvensene for faglærer, avdelingsledere og rektorer beregnes, og ses mot bruksverdien en slik undersøkelse kan ha.

- **Norsk Lektorlag støtter Stoltenberg-utvalgets forslag om å erstatte dagens spørreundersøkelse til elever med en kortere, forskningsbasert undersøkelse av elevers utvikling, helse, læringsmiljø og medvirkning. Før endelig utforming og innføring bør tidskonsekvensene for lærere og ledelse vurderes opp mot bruksverdien en slik undersøkelse kan ha.**

Informasjonsutveksling ved overgangene nødvendig for kvalitetsarbeid

Norsk Lektorlag ser behovet for bedre systemer for utveksling av informasjon i skolesystemet, spesielt i forbindelse med overgangene mellom barnetrinnet, ungdomstrinnet og videregående skole. Samtidig er vi bekymret for at standardiserte systemer for informasjonsutvikling kan bli for omfattende, og at det vil bli vanskelig å finne et nivå som er hensiktsmessig, og som ikke fører til ytterligere rapporterings- og dokumentasjonsbyrde på faglærerne.

Bedre utveksling av informasjon kan også bidra til at alle elever kan få bedre tilpasset opplæring og rette faglige utfordringer, noe også Jøsendal-utvalget påpekte betydningen av (s. 68).

I vår høringsuttalelse til Nordahl-utvalgets rapport om barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging (august 2018) påpekte Norsk Lektorlag at

«Overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring er sårbar. Den organisatoriske arbeidsdelingen, hvor kommuner er lokal skolemyndighet for grunnskoler og hvor fylkeskommuner er lokal skolemyndighet for videregående skoler, gjør at kunnskap og ekspertise om enkeltelever ikke nødvendigvis følger eleven fra ungdomsskolen til videregående. Det er viktig med tilstrekkelig overføring av informasjon og kunnskap om enkeltelever i overgangen mellom ungdomsskole og videregående skole. Etter vår erfaring fungerer dette i dag bedre for elever som er tatt inn på særskilt grunnlag. Det er spesielt viktig at denne kunnskapsoverføringen blir god for elever som har fått spesialpedagogisk oppfølging – med tanke på høy risiko for frafall.»

- **Norsk Lektorlag støtter bedre systemer for informasjonsutveksling i skolesystemet, særlig i overgangene mellom barnetrinnet, ungdomstrinnet og videregående skole, så fremt disse innføres i et hensiktsmessig omfang og ikke øker faglærernes administrative arbeid.**

Formidling av utdanningsforskning

Utvalget anbefaler å opprette et nasjonalt senter for kunnskapsformidling som skal oppsummere utdanningsforskning, formidle kjennetegn på virkningsfull praksis, og utvikle og forvalte et utdanningsbibliotek for praksisfeltet. Dette er svært omfattende oppdrag, som ikke må underfinansieres. Norsk Lektorlag var positive til opprettelsen av Kunnskapssenter for utdanning, men ser at senterets virke i praksis begrenses av økonomiske ressurser, og at senteret ikke når ut til hele skolesektoren slik ambisjonen var. For å øke nytteverdien for skolesektoren anbefaler Stoltenberg-utvalget at senteret gis tydeligere faglig forventninger og større faglige oppgaver. Vi støtter dette forslaget.

Norsk Lektorlag ser verdien av å innføre tydelige mål for læringsutbytte om kjønnforskjeller og kjønnsstereotyper i rammeplanen for ulike lærerutdanninger, og mener at kjønnsstatistikk knyttet til læring kan kobles mot pedagogikk-delen av utdanningene.

- **Norsk Lektorlag støtter et nasjonalt senter for kunnskapsformidling av utdanningsforskning. Senteret må få tilstrekkelige økonomiske ressurser, kunne bruke nye registerdata og et konsistent kunnskapssystem for sektoren, men dataene må være tilgjengelige for alle forskere.**
- **Norsk Lektorlag støtter innføringen av tydelige mål for læringsutbytte om kjønnforskjeller og -stereotyper i ulike lærerutdanninger. Dette bør kobles mot pedagogikk-delen av utdanningene.**

Krav om effekt av faglig innhold i grunnlaget for etter- og videreutdanningstilbud

Utvalget foreslår å innføre krav i den statlige kompetansemodellen om at det faglige innholdet som tiltakene bygger på, kan dokumentere positive effekter på elevenes læring og utvikling. Utvalget mener det bør kunne stilles spesifikke forskningskrav til institusjonene som frivillige deltar i den statlige kompetansemodellen.

Norsk Lektorlag er enige i utvalgets vurderinger av at det ikke kan kreves at selve tilbudene om kompetanseutvikling har en dokumentert effekt på elevenes læring og utvikling. Det er ikke bare metodisk krevende å skulle måle slike effekter, men det vil også være tilnærmet umulig å isolere hvilke deler av eksempelvis en videreutdanningsmodul en faglærer har tatt, har av virkning på en gitt elevgruppes læring om et spesifikt tema. Elevenes tilegnelse er også et vesentlig element i dette bildet.

Norsk Lektorlag mener imidlertid at det kan kreves at det faglige innholdet tilbudet bygger på, kan dokumentere positive effekter på elevens læring. Vi forutsetter at det som menes her, er at det stilles krav til universitet og høyskoler som tilbyr etter- og videreutdanning at det faglige innholdet har solid basis i forskning.

Samtidig ser vi at dette kan føre til en diskusjon om begrensning av akademisk frihet og at det kan oppfattes som en lite hensiktsmessig innsnevring av innholdet i etter- og videreutdanningstilbudene. Vi mener allikevel at forskningsinformert praksis og krav om forskningsbaserte etter- og videreutdanningstilbud bør være selvsagt, spesielt for kunnskapssektoren. Selv om vi opplever at dette kravet står langt fra dagens virkelighet med etterutdanningstiltak og skoleutviklingsprosjekter som igangsettes som resultat av den desentraliserte kompetanseutviklingsmodellen, mener vi etterrettelighet om dokumentert effekt for elevers læring også bør være en ambisjon for disse tiltakene, og ikke kun ses på som et krav som kan settes til UH-sektorens leveranser av videreutdanningstilbud.

- **Norsk Lektorlag støtter at det faglige innholdet i etter- og videreutdanningstilbud i kompetansesystemet må være forskningsbasert og kunne dokumentere positive effekter på elevers læring. Samtidig er det riktig å ikke kreve at det kan dokumenteres effekt for hvert enkelt kompetansehevingstilbud.**

7. Hvis du/dere har innspill til utvalgets forslag og tiltak i kapitlet Tidlig innsats og tilpasset innsats, kan du/dere utdype dette her: Jfr. kap 13 i del IV av utredningen

Støtter lovkrav om kompetente lærere

Stoltenberg-utvalget foreslår å innføre lovkrav om at enkeltvedtak om spesialundervisning utløser rett til spesialundervisning med personell med relevant pedagogisk eller spesialpedagogisk kompetanse i 80 prosent av timetallet som vedtaket omfatter.

Norsk Lektorlag støtter **forslaget**, og viser til tidligere høringssvar til Nordahl-utvalgets rapport om spesialundervisning:

Innfør kompetansekrav for spesialundervisning, og luk bort unntakene. Prinsippet om at «Alle barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging i barnehage og skole skal møte lærere med relevant og formell pedagogisk kompetanse» er en kritisk faktor for å heve kvaliteten i det spesialpedagogiske tilbudet. Elever må få både faglig og pedagogisk god oppfølging.

Ekspertgruppens rapport bekrefter at mange barn og unge får spesialundervisning av voksne uten formell pedagogisk kompetanse. Unntaket i lovverket som åpner for at kommunene og fylkeskommunene som lokale skolemyndigheter kan velge å bruke ufaglært personale for elever med behov for ekstra støtte, må fjernes. Norsk Lektorlag har også tidligere gitt departementet innspill om at det må stilles formelle kompetansekrav til spesialpedagogisk oppfølgingsarbeid. Her må også krav til fagkunnskap og faglig fordypning ivaretas.

I punkt 8.2.1 Inkluderende og tilpasset opplæring/pedagogisk praksis i barnehage og skole unnlater dessverre ekspertutvalget å si noe om betydningen av formell fagkompetanse i faget elevene skal få opplæring i. Utvalget foreslår at «Alle barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging i barnehagen og skolen skal ha rett til lærere med pedagogisk godkjent utdanning». Dette mener vi bør være selvsagt i en velferdsstat som Norge i 2018. Utvalget

burde også slått fast at en trenger å innføre fordypningskrav i fag for lærere som skal undervise barna i fag, og tilrettelegge undervisningen særskilt der det er behov.

Norsk Lektorlag vil understreke betydningen av at elever som får tilpasset opplæring også får undervisning av lærere som har fagkompetanse i faget det undervises i.

Norsk Lektorlag har tidligere stilt spørsmål ved hvordan endringen i opplæringsloven som gir forsterket plikt til tidlig innsats for elever som har faglige utfordringer påvirker alle elevers likeverdige rett til tilpasset opplæring. Lektorlaget anbefaler at Jøsendal-utvalgets forslag i NOU 2016:4 om at opplæringslovens §1-3 bør tydeliggjøre at paragrafen også gjelder for elever med stort læringspotensial, vurderes sammen med forslaget om tre-nivåsystem og forslaget om kompetansekrav.

- **Norsk Lektorlag støtter et lovkrav om at enkeltvedtak om spesialundervisning utløser rett til spesialundervisning med personell med relevant pedagogisk eller spesialpedagogisk kompetanse. Elevene må få undervisning av lærere som har fagkompetanse og faglig fordypning i undervisningsfaget.**

Støtter flerfaglig samarbeid

Norsk Lektorlag støtter i utgangspunktet forslaget om å lovfeste flerfaglig samarbeid i kommuneloven for å sikre støtte til læring og utvikling hos den enkelte elev og systemrettet arbeid med psykososialt miljø.

Vellykket tverrfaglig samarbeid krever tidsressurs hos de involverte. Skal intensjonen bak lovfesting av et slikt krav lykkes, må derfor konsekvensene dette får for den enkelte læreres arbeidstid gjenspeiles i arbeidstidsbetingelsene.

- **Norsk Lektorlag støtter et lovkrav om flerfaglig samarbeid i kommuneloven såfremt tidsbruken for lærere blir ivaretatt. Dette er avgjørende for å oppnå ønsket virkning.**

Støtter tre-nivåmodell for oppfølging

Stoltenberg-utvalget foreslår å innføre lovkrav om at alle skoler skal ha en støttemodell med tre nivåer: 1) tilpasset støtte i ordinær undervisning, 2) intensiv opplæring i kortere perioder og 3) spesialundervisning etter sakkyndig vurdering.

Norsk Lektorlag mener en støttemodell med tre nivåer må gjelde hele opplæringsløpet i grunnopplæringen. En bør også ved ulike sjekkpunkter i opplæringsløpet vurdere om eleven har nådd en tilfredsstillende progresjon i de ulike fagene, og om det er grunnlag for forsering.

Den pågående Fagfornyelsen har tydeligere progresjon som et viktig mål. Lektorlaget ser det som en vesentlig svakhet ved Fagfornyelsen at det til nå ikke er avklart hva en gjør for elevene som ikke følger progresjonen læreplanene legger opp til. Det er også en svakhet at

differensiert progresjon, utover mulighet for en viss fleksibilitet i timetall, og enkeltelever som forserer noen fag, i praksis synes vanskelig å få til.

Jøsandal-utvalget påpekte i NOU 2016:4 at skolene «allerede opplever det som umulig å gjennomføre tilpasset opplæring for alle elever» (s. 26). Norsk Lektorlag vil understreke at et nytt system må gis tilstrekkelige ressurser for å kunne virke etter hensikten.

- **Norsk Lektorlag støtter innføring av tre-nivåmodell med tilpasset undervisning, forsterket opplæring og spesialundervisning. Modellen bør brukes som system gjennom hele opplæringsløpet, og bør ikke begrenses til tidlig innsats i betydningen begynneropplæring i skolens nedre trinn.**
- **Norsk Lektorlag vil advare mot en vesentlig svakhet i Fagfornyelsen at det foreløpig ikke er avklart hvordan elevene som ikke følger læreplanenes progresjon følges opp. Differensiert progresjon synes i dag vanskelig å få til i praksis utover mulighet for en viss fleksibilitet i timetall, og enkeltelever som forserer noen fag.**

Manglende kunnskapsgrunnlag for å innføre krav om lærerspesialister i begynneropplæring

Lærerspesialistordningen er relativt ny, og det er ikke dokumentert entydige positive effekter for elevenes læring ved skoler som har ansatt lærerspesialister. NIFUs sluttrapport fra piloteringen av lærerspesialister i norsk og realfag har blant annet sett på hvorvidt ordningen har «*bidratt til å utvikle skolen som lærende organisasjon og hvorvidt lærerspesialistordningen ses som en attraktiv karrierevei*», men har ikke belyst tilstrekkelig hvor stor effekten av tiltaket kan sies å være, i form av økt læring for elevene.

I grunnskolelærerutdanningen kan studentene allerede fordype seg i begynneropplæring, og skolene kan oppfordres til å ansette kandidater med en slik fordypningsbakgrunn. Norsk Lektorlag støtter på denne bakgrunnen ikke forslaget om krav om lærerspesialister i begynneropplæring på 1.-4. trinn. En slik satsing vil båndlegge mye midler, prioriteringen vil lett gå ut over satsing på karriereveier for faglærere i andre deler av grunnopplæringen. Vi mener behov for karriereveier i grunnopplæringen må ses under ett, og at Kunnskapsdepartementet bør utrede hvordan dette kan gjøres, basert på innspill fra fagekspertise i universitets – og høyskolesektoren og fra partene.

- **Norsk Lektorlag mener Kunnskapsdepartementet bør utrede hvordan et helhetlig system for karriereveier i grunnopplæringen bør utformes og innføres.**
- **Norsk Lektorlag støtter ikke forslaget om å innføre krav om lærerspesialister i begynneropplæringen på 1.-4. trinn. Det viktigste bidraget for å kunne gi god, tilpasset opplæring, også på 1.-4. trinn i den viktige begynneropplæringen og den første innlæringen av grunnleggende ferdigheter, vil være at samtlige lærere har nok tidsressurs og god nok kompetanse til å kunne gi reelt tilpasset undervisning til ulike elevgrupper.**

8. Hvis du/dere har innspill til utvalgets forslag og tiltak i kapitlet Grunnskolens innhold og organisering, kan du/dere utdype dette her: Jfr kap 14 i del IV av utredningen

Emosjonelle og sosiale ferdigheter skal ikke måles

Utvalget foreslår at det gjøres forsøk med å integrere sosiale og emosjonelle ferdigheter i de ordinære undervisningsfagene, for å styrke kunnskapsgrunnlaget for det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring gjennom hele grunnopplæringen, og at disse skal effektevalueres. Vi savner et tydelig forskningsgrunnlag for påstanden om at sosiale og emosjonelle ferdigheter «i denne sammenhengen ikke handler om elevens personlighetstrekk eller egenskaper, men om ferdigheter som er formbare og viktige for senere læring og utvikling». (s 204).

Anbefalingen om å integrere sosiale og emosjonelle ferdigheter i de ordinære undervisningsfagene strider mot premissene satt av regjering og Storting i behandlingen av Meld.St. 28 (2015-2016), som tydelig avgrenser at skolen skal arbeide med elevenes sosiale og emosjonelle ferdigheter gjennom arbeid med fagene, og ikke som egne kompetansemål som skal vurderes:

«Sosiale og emosjonelle ferdigheter læres og utvikles gjennom arbeidet med faglige mål, og ny generell del skal omtale læringsstrategier og andre forutsetninger for læring, og gi retning for hvordan de kan utvikles gjennom arbeidet med faglige mål.» (s. 29)

Norsk Lektorlag viser her til sin høringsuttalelse til Meld. St. 28. Fag – fordypning- forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet.¹

- **Norsk Lektorlag advarer på det sterkeste mot eksperimenter med å integrere sosiale og emosjonelle ferdigheter i skolefagene, og å effektevaluere dette. Vi mener utvalgets forslag strider mot Stortingets vedtak for fagfornyelsen.**

Kjønnsroller, -mangfold og -stereotypiske forventninger og læreplanverket

Stoltenberg-utvalget foreslår å endre fagfornyelsen ved å legge til et prinsipp om at læreplanverket skal gi elevene anledning til å reflektere over kjønnsroller, kjønns mangfold og kjønnsstereotypiske forventninger.

Norsk Lektorlag støtter intensjonen, men vil advare mot å legge inn spesifikke bestillinger om innhold i skolen som går utover premissene for den pågående Fagfornyelsen. Seksualitet og kjønn er også spesifikt nevnt som et aktuelt område innenfor det prioriterte tverrfaglige

¹ NLS høringsuttalelse til NOU 2015:8 Fremtidens skole : <http://www.norsklektorlag.no/getfile.php/136396-1444292841/Filer/NLL%20mener-%20filmappe/H%C3%B8ringsuttalelse-NOU2015-8-FremtidensSkole-NorskLektorlag-051015.pdf>

temaet folkehelse og livsmestring i Overordnet del. Kjønnroller, kjønns mangfold og kjønnsstereotypiske forventninger kan også inngå i andre fag, eksempelvis i samfunnsfag.

Prematurt å ta livsmestring inn i faget Utdanningsvalg nå

Stoltenberg-utvalget vurderer at det særlig er *«vektleggingen av fysisk aktivitet, livsmestring og psykisk helse, og holdninger til kjønns mangfold i fagenes innhold, som kan redusere kjønnsforskjellene i grunnskolen»*. I følge utvalget viser kunnskapsgrunnet at sosiale og emosjonelle ferdigheter påvirker elevenes læring, blant annet gjennom evnen til selvregulering. Utvalget foreslår å erstatte faget utdanningsvalg på ungdomstrinnet med faget utdanningsvalg og livsmestring. Det nye faget skal inneholde kompetansemål om livsmestring og psykisk helse for hele ungdomstrinnet, mens området utdanning og yrker legges kun til 10. trinn i læreplanen.

Norsk Lektorlag har forståelse for intensjonene, men mener forslaget er prematurt, og at Stoltenberg-utvalget her bryter fagfornyelsens premisser allerede før den er realisert. Utvalget skriver selv både at det er grunn til å tro at lærere på ungdomstrinnet ikke vil ha tilstrekkelig faglig kompetanse til å ivareta formålet med det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring, at det er en mulighet for at lærerne vil ha lite eierskap til gjennomføringen av temaet, og at det er en risiko for at temaet ikke finner en naturlig plass i fagene, eller får en teoretisk innretning. På denne bakgrunnen, som fremstår kun som en rekke skjønsmessige vurderinger, foreslår utvalget å innføre livsmestring som tema i et eget fag på ungdomstrinnet, og foreslår å legge dette til faget utdanningsvalg, hvor det ikke settes tallkarakterer, kun deltatt/ikke deltatt.

Norsk Lektorlag mener at innholdet i et livsmestringsfag er for dårlig utredet, og at utvalget verken tar inn over seg omtalen av det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring i overordnet del, eller har avventet læreplanene i fagfornyelsen som skal ut på høring våren 2019. Hvordan temaet folkehelse og livsmestring inkorporeres i læreplaner i fag der temaene er relevante, gjenstår å se. Det gjenstår også å se hvordan lærerne underviser i disse temaene når fagfornyelsen har blitt innført.

- **Norsk Lektorlag støtter ikke utvalgets forslag om å opprette et nytt fag på ungdomstrinnet kalt Utdanningsvalg og livsmestring. Vi mener innholdet i et eventuelt livsmestringsfag må avklares nærmere. Det må også stilles kompetansekrav for lærere som skal undervise i et slikt fag.**

Flere yrkesgrupper i faget utdanningsvalg og livsmestring

Stoltenberg-utvalget viser til at ungdomsskolens valgfag utdanningsvalg i dag kan fremstå som diffust både for lærere og elever, og foreslår å utrede hvordan yrkesgrupper utenfor grunnskolen kan undervise i faget utdanningsvalg og livsmestring, særlig gjennom samarbeid med skolehelsetjenesten og andre deler av de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Utvalget påpeker at lærere som skal undervise i faget bør tilbys kompetanseutvikling.

Det fremgår ikke av utredningen om de nye yrkesgruppene utenfor grunnskolen både skal berike temaet utdanningsvalg og temaet livsmestring, eller om de utelukkende skal bidra til

temaet livsmestring. Norsk Lektorlag vil påpeke at en eventuell innføring av temaet livsmestring ikke bør fortrenge en nødvendig utvikling av kvalitet og innhold i faget utdanningsvalg.

- **Norsk Lektorlag mener behovet for å få inn flere yrkesgrupper i et fag kalt utdanningsvalg og livsmestring må vurderes opp mot begge temaer. Innføring av temaet livsmestring bør ikke fortrenge nødvendig utvikling av kvalitet og innhold i faget utdanningsvalg.**
- **Norsk Lektorlag støtter at lærere i faget må få tilbud om kompetanseutvikling. Dette kan med fordel inngå i en helhetlig utredning av behovet for fagspesialister og karriereveier i grunnopplæringen.**

Kjønneffekter av vurderingsordninger – ja til mer kunnskap

Utvalget mener det råder for *stor usikkerhet om hvordan lærere faktisk praktiserer underveisvurdering, og foreslår å* kartlegge og evaluere hvordan regelverket for og læreres praksis av underveisvurdering på ungdomstrinnet påvirker gutter og jenters skolemotivasjon, arbeidsinnsats og skoleprestasjoner. Lektorlaget er positiv til slik kartlegging, men minner om at erfaring tilsier at elevene trenger tydelige tilbakemeldinger, også i form av tallkarakterer.

Utvalget foreslår innføring av rutinekrav for fastsetting av standpunkt karakterer i regelverket om elevvurdering og å stille strengere kvalitetskrav til utforming og utprøving av eksamensoppgaver.

Et nytt krav om dobbeltretting der lærere rutinemessig pålegges å anonymt rette prøvene fra andre læreres elever i tillegg til sine egne, vil øke arbeidsmengden betydelig. Dette vil få økonomiske konsekvenser gjennom behov for å endre arbeidstidsordningen. Her ber vi myndighetene om å trå varsomt.

Det viktigste tiltaket for bedre kvalitetssikret vurdering vil være å innføre gode nasjonale vurderingskriterier i alle fag, også for fag som kun har lokalgitt muntlig eksamen. Norsk Lektorlag er positive til intensjonen i forslaget, men mener at rutinekrav for fastsetting av standpunkt karakterer vil måtte ha konsekvenser både for lærers autonomi og arbeidsmengde, og vil kunne resultere i økte dokumentasjonskrav.

- **Norsk Lektorlag mener:**
 - **Elever trenger tydelige tilbakemeldinger, også i form av tallkarakterer.**
 - **Norsk skole trenger først og fremst gode nasjonale vurderingskriterier i alle fag, også i fag som kun har lokalgitt muntlig eksamen**
 - **Rutinekrav for fastsetting av standpunkt karakterer har konsekvenser både for lærers autonomi og arbeidsmengde, og vil kunne øke dokumentasjonskravene. Vi advarer mot å innføre rutinekrav for fastsetting av standpunkt karakterer.**

- **Norsk Lektorlag støtter forslaget om strengere kvalitetskrav til utforming og utprøving av eksamensoppgaver. Gode nasjonale vurderingskriterier må gjelde alle fag, også fag som kun har lokalgitt muntlig eksamen.**

Poengberegning på vitnemålet etter fagenes timetall må utredes

Stoltenberg-utvalget foreslår ny poengberegning av standpunkt- og eksamenskarakterer på vitnemålet fra grunnskolen og videregående opplæring etter fagenes timetall. Som ledd i innføringen bør potensielle negative konsekvenser av modellen utredes nærmere, for eksempel for fag med lavt timetall. Utredningen bør også vurdere alternative modeller for vekting av karakterer.

Norsk Lektorlags prinsipielle utgangspunkt er at alle fag i skolen er like viktige. Det er viktig at vi ikke innfører ordninger som får som praktisk og pedagogisk konsekvens at enkelte fag blir B-fag som anses som mindre viktige, fordi de «teller» mindre.

Norsk Lektorlag stiller oss avventende til dette forslaget, uten at potensielle konsekvenser er kjent. Vi mener dette forslaget må utredes grundig før man kan ta stilling til det, og at vurderingen må ses i sammenheng med Lied-utvalgets anbefaling.

- **Norsk Lektorlag savner en bredere utredning av konsekvenser av forslaget om å endre poengberegningen på vitnemålet etter fagenes timetall. Dette forslaget må også ses i sammenheng med Lied-utvalgets anbefalinger, som først foreligger i desember 2019.**

Læremidler som gir lærelyst

Utvalget foreslår å etablere en felles nasjonal internettportal for vurdering og sammenligning av digitale læremidler etter nasjonalt fastsatte kvalitetskriterier for det enkelte fag.

Norsk Lektorlag støtter helhjertet forslaget. Læreren i det enkelte fag har et profesjonelt ansvar for å ivareta faglige, pedagogiske og didaktiske vurderinger når læremidlene for egne elever skal velges. En felles digital infrastruktur for vurdering av læremidler, basert på kvalitetskriterier, kan bidra til gode anskaffelser, og bygge profesjonalitet i faglærernes grundige, kritiske vurderinger av ulike læremidler til undervisningen. Dette forutsetter imidlertid at lektorer og lærere har oppdatert profesjonsfaglig digital kompetanse.

Norsk Lektorlag støtter også forslaget om å innføre krav om at skoler kun kan kjøpe inn fagfelleverderte læremidler etter nasjonalt fastsatte kvalitetskriterier for det enkelte fag.

God undervisning avhenger av at lærerne på den enkelte skolen har reell påvirkning på valg og bruk av både digitale og analoge læremidler, at myndighetene må utvikle kvalitetskriterier for læremidler i alle fag slik det nå er gjort for matematikk, og at det er viktig at læremidler eller læringsressurser med åpen tilgang må tilfredsstillende samme kvalitetskriterier som

kommersielle læremidler. Dersom kommuner selv vil utvikle læremidler eller læringsressurser innenfor et fag eller fagområde, er det avgjørende at de setter av tilstrekkelige ressurser, avklarer opphavsrett og sikrer at læremidlene møter kvalitetskriteriene. Lærerne må ikke pålegges å dele egne undervisningsopplegg uten at opphavsretten er ivaretatt.

Korttids – og langtidskonsekvenser av digitalisering av skolens læremidler er ikke godt nok kjent. Lesesenteret ved UiS presenterte i 2018 en metaanalyse som gikk gjennom 56 ulike studier av 200 forskere. Den dokumenterer at overdreven bruk av digitale medier i skolearbeidet svekker elevenes leseferdigheter og evnen til dybdeforståelse. Det er derfor fortsatt behov for innovasjon i utviklingen av de analoge læremidlene.

Myndighetene og skoleeierne må ta ansvar for at det finnes et reelt tilbud av og gode utviklingsmiljøer for norskspråklige digitale og analoge læremidler, fortrinnsvis gjennom kvalitetskrav i et åpent marked. Utviklingen av åpne læringsressurser må ikke undergrave markedsvolumet som kreves for at skoleeierne kan oppfylle sin lovpålagte plikt til å skaffe til veie læremidler av god kvalitet.

Det relativt sett lille norskspråklige læremiddelmarkedet taler for å opprette et såkornfond for innovasjon i utviklingen av norskspråklige læremidler. Som redegjort for over bør imidlertid ikke ordningen begrenses til digitale læremidler. Norsk Lektorlag mener en slik ordning bør forvaltes utenfor Utdanningsdirektoratet som forvalter regelverket for læremidler, men har ikke tatt stilling til om ordningen bør forvaltes av Innovasjon Norge eller en annen aktører.

Det må heller ikke legges som premiss at gutter foretrekker digitale læremidler fordi «gutter er flinke med data». Å basere læremiddeltiltak på kjønnsstereotyper vil være det motsatte av utvalgets intensjon.

- **Norsk Lektorlag støtter å etablere en felles nasjonal internettportal for vurdering og sammenligning av digitale læremidler etter nasjonalt fastsatte kvalitetskriterier for det enkelte fag.**
- **Norsk Lektorlag støtter også forslaget om å innføre krav om at skoler kun kan kjøpe inn fagfellevurderte læremidler etter nasjonalt fastsatte kvalitetskriterier for det enkelte fag.**
- **Norsk Lektorlag støtter et såkornfond for innovasjon i utviklingen av norskspråklige læremidler. Ordningen bør omfatte både analoge og digitale læremidler og forvaltes utenfor Utdanningsdirektoratet.**

Differensiering etter kjønn, ikke kjønn

Stoltenbergutvalg anbefaler at Opplæringslovutvalget utreder nærmere hvorvidt det er behov for å presisere vilkår i opplæringsloven § 8-2 for å motvirke omfattende former for differensiering av elever etter kjønn og faglig nivå. Omfanget av kjønnsdifferensiert undervisning i dag er ikke kjent, men unntak av en kartlegging som tyder på at i underkant av 22 prosent av norske grunnskoler praktiserer kjønnsdelt kroppsundervisning i ulik grad.

Norsk Lektorlag kan ikke se at utredningen i punkt 14.4 begrunner hvorfor opplæringsutvalget skulle få et oppdrag om å utrede dette. Forslagsformuleringen kan tolkes som om differensiering av elever etter kjønn, faglig nivå eller etnisk tilhørighet skjer i omfattende grad i dagens skole. En slik beskrivelse av skolen er fjernt fra den norske skolehverdagen.

Jøsandal-utvalget påpekte i sin utredning (NOU 2016:14) tvert imot behovet for å kunne tilby elevene mer differensiert undervisning:

«Det er behov for fleksibilitet i arbeidet med differensiering både pedagogisk og organisatorisk. Som et utgangspunkt mener utvalget at elevens faglige behov bør være den viktigste faktoren ved gruppering av elever, men grupperingen bør ikke være statisk. Grunnen er at det faglige nivået er dynamisk, i forandring og kan variere innen et emne, fag eller tema. Dette betyr at det ikke nødvendigvis er det faglige nivået som bestemmer grupperingen, men hva elevene til enhver tid trenger å arbeide med. Det skal være en profesjonell, skjønnsmessig vurdering som hele tiden forholder seg til hva som er best for elevene på kort og lang sikt. Utvalget mener at en nivådeling som er for utbredt og for statisk, kan gi negative faglige og sosiale konsekvenser på samfunns- og individnivå.» (s. 69)

Etter det Norsk Lektorlag erfarer brukes kjønn i liten grad som kriterium for gruppeinndeling. Kjønnsegregering som et resultat av gruppeinndeling etter faglig nivå må ikke blandes sammen med situasjoner der kjønn i seg selv er kriterium for gruppeinndeling. God tilpasset opplæring og differensiering kan også skje i sammenholdt klasse, i perioder av ulike varighet, med dagens regelverk.

- **Norsk Lektorlag mener differensiert undervisning er et viktig verktøy for å kunne gi god tilpasset undervisning, såfremt grupperingen ikke er statisk. Norsk Lektorlag kan ikke se at kjønn brukes mye som kriterium for gruppeinndeling, og mener følgelig det ikke bør prioriteres ressurser til å utrede endringer i opplæringsloven som skal forhindre dette. En eventuell utredning må ikke ta sikte på å begrense dagens muligheter for å kunne tilby organisatorisk differensiert undervisning.**

9. Hvis du/dere har innspill til utvalgets forslag og tiltak i kapitlet Overganger i utdanningsløpet, kan du/dere utdype dette her: Jfr kap 15 i del IV av utredningen

Et utforskende skoleår bør gi mulighet for å forbedre karakterer

Stoltenberg-utvalget foreslår å utvikle og effektevaluere tilbud om et utforskende skoleår etter grunnskolen. Norsk Lektorlag savner en grundigere utredning av dette, men stiller seg tvilende positive til alternativ C, som innebærer et utforskende skoleår der elevene får mulighet for å forbedre karakterer. Det må i så fall settes krav om et visst antall fag eleven ikke har bestått. Forslaget om et utforskende skoleår bør ses i sammenheng med

Liedutvalgets utredningsarbeid, Norsk Lektorlag vil ta nærmere stilling til forslaget når Liedutvalgets har lagt frem sine anbefalinger til tiltak.

Norsk Lektorlag vil advare mot alternativ a) om å flytte vurdering og karakterbasert opptak fra 10. klasse til Vg1.

- **Norsk Lektorlag mener et utforskende skoleår bør utredes bedre og sees i sammenheng med Lied-utvalgets endelige innstilling. Foreløpig er Norsk Lektorlag betinget positiv til alternativ C, et utforskende skoleår der de elevene som ønsker det får mulighet for å forbedre karakterer.**

Nei til inntaksmodeller basert på karakterprogresjon eller kjønnspoeng

Stoltenberg-utvalgets NOU konkluderer bl.a. med at dagens kunnskapssystem om skolen er utilstrekkelig for å drive, utvikle og styre barnehager og skoler på en etisk og forsvarlig måte, og at «*Det er uetisk av staten og kommunene å iverksette eller opprettholde tiltak og ordninger uten å vite om de forbedrer eller forverrer resultater i skolen og livssituasjonen til barn og ungdom*» (s 21). Norsk Lektorlag mener det da er inkonsekvent å foreslå å utrede ulike modeller for inntak til videregående opplæring basert på karakterprogresjon innenfor en mestringsgruppe.

Norsk Lektorlag viser til at utdanningssystemet har et uttalt formål om å bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Inndeling av elever i mestringsnivåer kan i seg selv virke stigmatiserende, være kontraproduktivt, og føre til at elever med gode kognitive evner og foreldre med lavere sosio-økonomisk status ikke vil ha samme mulighet til sosial mobilitet som i dagens system.

- **Norsk Lektorlag advarer sterkt mot å basere opptak i videregående opplæring på karakterprogresjon innenfor en mestringsgruppe. Forslaget kan virke stigmatiserende og redusere muligheten til sosial mobilitet for elever som har gode evner og foreldre med lavere sosio-økonomisk status.**
- **Norsk Lektorlag støtter ikke å gi fylkeskommuner generell hjemmel til å gi ekstra kjønnspoeng for opptak i videregående opplæring.**

Ja til inntakskrav for videregående opplæring

Det er dokumentert at svake prestasjoner i grunnskolen er den viktigste årsaken til at elever faller fra i videregående skole. Når elever med for svakt faglig grunnlag fra grunnskolen allikevel tilbys plass i videregående opplæring, har de svake forutsetninger for å kunne lykkes der. Dette får store personlige konsekvenser, og burde vært problematisert i rapporten. Å «dra» elever gjennom skolesystemet, uten at læringsutbyttet er tilstrekkelig for å starte på neste trinn, er en form for strukturell mobbing som kan gi svært alvorlige personlige konsekvenser.

- Norsk Lektorlag er svært positive til utvalgets forslag om å utrede en nedre karaktergrense for opptak til studiespesialisering, for eksempel på 35 grunnskolepoeng.
- Norsk Lektorlag støtter at kommunene får plikt til å vurdere om elever i ungdomsskolen som sannsynlig ikke vil oppnå 30 grunnskolepoeng bør tilbys lærekandidatordningen, og eventuelt gi eleven og fylkeskommunen råd i opptaket til videregående opplæring.
- Norsk Lektorlag mener innføring av inntakskrav for videregående opplæring må kombineres med at elever med et svakt faglig grunnlag fra ungdomsskolen har muligheter for å forbedre karakterene sine

Bedre utdanningsoverganger etter videregående opplæring (15.6)

Norsk Lektorlag vil avvende Liedutvalgets hovedinnstilling og vurderinger av hva som må til for at elevene blir reelt studieforberedte, før vi tar stilling til Stoltenberg-utvalgets forslag om å utrede et universitets- og høyskoleforberedende tilbud der elever kan ta opp fag som ikke er bestått, bygge ut vitnemålet til spesiell studiekompetanse, forbedre karakterer eller ta universitetsforberedende fag.

Norsk Lektorlag mener man bør vokte seg vel for å lage snarveier til høyere utdanning, som et tilbud om forenklede overganger mellom yrkesfaglige løp og høyere utdanning, slik som Y-veien og utdanningsløp som kombinerer fagskoleutdanning og høyere utdanning kan oppleves som. Dette må i så fall kun gi spesiell og ikke generell studiekompetanse.

Norsk Lektorlag mener prinsipielt at lik rett til utdanning bør ha færrest mulig regulerende mekanismer. Debatten rundt bl.a. psykologistudiet og behovet for mannlige psykologer viser at det for enkelte fag eller studier kan være behov for særlige insentiver. Norsk Lektorlag støtter forslaget om å utrede økonomiske insentiv rundt studiefinansieringen, og støtter forslagene om å utrede konsekvenser av særlige opptakskrav og -kriterier for kjønnforskjeller.

- Norsk Lektorlag mener snarveier til høyere utdanning generelt bør unngås og eventuelt kun må gi spesiell og ikke generell studiekompetanse. Lektorlaget vil ta stilling til et universitets- og høyskoleforberedende tilbud etter Liedutvalgets hovedinnstilling.
- Norsk Lektorlag støtter forslaget om å utrede økonomiske insentiv rundt studiefinansieringen, og støtter forslagene om å utrede konsekvenser av særlige opptakskrav og -kriterier for kjønnforskjeller.

Ja til styrket karriereveiledning og kompetansekrav for veiledere

Norsk Lektorlag støttet Karriereveiledningsutvalgets (NOU 2016:7) konklusjon om at

grunnlaget for utvikling av profesjonalitet i veiledningen og veiledernes profesjonsidentitet svekkes med manglende eller vage krav til formalkompetanse. Fastsetting av 60 studiepoeng som kompetansekrav til karriereveiledere i grunnopplæringen er nødvendig. Vi vil imidlertid advare mot at vurderingen av hvilke utdanninger som regnes som relevante i denne sammenhengen, overlates til den individuelle skoleleder. En bør ha nasjonale standarder som gjør det lettere for skoleledere å vurdere hva som er relevant og riktig kompetanse når stillinger som karriereveiledere skal besettes. Her kan Kunnskapsdepartementet spille en rolle i utviklingen av slike standarder, i tråd med den nasjonale koordinatorrollen utvalget anbefaler å legge til departementet.

I tråd med dette støtter vi utvalgets vurdering om at det på sikt bør stilles krav om karrierefaglig utdanning på mastergradsnivå for karriereveiledere i grunnopplæringen, og at det bør stilles krav om 30 studiepoeng for undervisning i faget utdanningsvalg.

Norsk Lektorlag støtter forslaget om å innføre en lovfestet plikt for fylkeskommunene til å tilby karriereveiledning for alle, både i og utenfor skolen, og forslaget om å utvikle et digitalt verktøy for fylkeskommunene som samler informasjon, og gjøre kunnskap om sammenhenger mellom skolerresultater, fravær, utdanningsvalg og videre yrkesliv tilgjengelig for rådgivere. Imidlertid er vi svært skeptiske til forslaget om å legge inn individkjennetegn for å beregne sannsynlighet for ulike scenarioer, informasjon eleven ikke skal få selv. Dette mener vi vil være en uetisk fremgangsmåte.

- **Norsk Lektorlag støtter et kompetansekrav om 60 studiepoeng for og på sikt karrierefaglig utdanning på mastergradsnivå for karriereveiledere i grunnopplæringen. Det bør også stilles krav om 30 studiepoeng for undervisning i faget utdanningsvalg.**
- **Norsk Lektorlag støtter at Kunnskapsdepartementet utvikler nasjonale standarder for relevant og riktig kompetanse når stillinger som karriereveiledere skal besettes.**
- **Norsk Lektorlag støtter en lovfestet plikt for fylkeskommunene til å tilby karriereveiledning for alle, både i og utenfor skolen.**
- **Norsk Lektorlag støtter at det utvikles et digitalt verktøy for fylkeskommunene som samler informasjon, og gjør kunnskap om sammenhenger mellom skolerresultater, fravær, utdanningsvalg og videre yrkesliv tilgjengelig for rådgivere. Løsningen bør *ikke* kunne legge inn individkjennetegn.**

10. Har du/dere innspill til andre forslag eller tiltak som bør vurderes, kan du/dere utdype det her:

Legg til kommentar

4. Generell vurdering av rapporten

11. I hvilken grad er du/dere enig i at kunnskapsgrunnlaget er dekkende for temaet kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp?

Helt enig **Delvis enig** Hverken eller Delvis uenig Helt uenig

Legg til kommentar

Norsk Lektorlag vil berømme Stoltenberg-utvalget for å ha lagt frem en lang rekke interessante forslag for å bedre likestilling mellom kjønnene i skoleverket i løpet av relativt kort tid. Med den begrensede tid utvalget har hatt til rådighet er det hensiktsmessig om noen av utvalgets forslag utredes nærmere for å gi et bedre beslutningsgrunnlag. Dette er påpekt under det enkelte forslag.

Kunnskapsgrunnet har en del overlapp til, og bør sees i sammenheng med:

- Rapport fra ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging (Nordahl-utvalget, 2018)
- Uten mål og mening? Rapport fra Barneombudet, 2017
- NOU 2016:17 På lik linje — Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming (Rettighetsutvalget)
- NOU 2016:14 Mer å hente - Bedre læring for elever med stort læringspotensial
- St. meld. nr. 18 (2010-2011) Læring og fellesskap

12. I hvilken grad er du/dere enig i at forslagene og tiltakene er dekkende for temaet kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp?

Helt enig **Delvis enig** Hverken eller Delvis uenig Helt uenig

Legg til kommentar

Stoltenberg-utvalget har påpekt at norsk skole mangler et konsistent kunnskapssystem som kan gi presis informasjon til temaet. Dette tatt i betraktning har utvalget levert det man kan forvente. Kunnskapsgrunnet er imidlertid ikke godt nok til å kunne si med sikkerhet at forslagene og tiltakene er dekkende.

Blant utvalgets viktigste forslag er derfor forslagene i kapittel 12 om å innføre et helhetlig nasjonalt kunnskapssystem.

13. Har du/dere eksempler på tiltak som motvirker kjønnforskjeller?

Legg til kommentar

14. Har du/dere andre kommentarer, kan disse gis her:

Legg til kommentar